DOMSTOLENS DOM (Store Afdeling)

23. februar 2010 *

I sag C-480/08,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 234 EF, indgivet af Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division) (Det Forenede Kongerige) ved afgørelse af 10. oktober 2008, indgået til Domstolen den 7. november 2008, i sagen:

Maria Teixeira

mod

London Borough of Lambeth,

Secretary of State for the Home Department,

* Processprog: engelsk.

har

DOMSTOLEN (Store Afdeling)

sammensat af præsidenten, V. Skouris, afdelingsformændene J.N. Cunha Rodrigues, K. Lenaerts, J.-C. Bonichot og P. Lindh, samt dommerne C.W.A. Timmermans, A. Rosas (refererende dommer), K. Schiemann, P. Kūris, E. Juhász, L. Bay Larsen, T. von Danwitz og A. Arabadjiev,

generaladvokat: J. Kokott
justitssekretær: fuldmægtig K. Malacek,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 2. september 2009,

efter at der er afgivet indlæg af:

— Maria Teixeira ved R. Gordon, QC, og barrister A. Berry for solicitor N. Clarkson

— London Borough of Lambeth ved barrister T. Vanhegan

— Det Forenede Kongeriges regering ved V. Jackson, som befuldmægtiget, bistået af C. Lewis, QC

— den danske regering ved J. Liisberg og R. Holdgaard, som befuldmægtigede

— den portugisiske regering ved L. Fernandes og M.F. Pinheiro, som befuldmægtigede

— Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved D. Maidani og M. Wilderspin, som befuldmægtigede

— EFTA-Tilsynsmyndigheden ved N. Fenger samt ved L. Armati og I. Hauger, som befuldmægtigede,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 20. oktober 2009,

afsagt følgende

Dom

1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 12 i Rådets forordning nr. 1612/68/EØF af 15. oktober 1968 om arbejdskraftens frie bevægelighed inden for Fællesskabet (EFT 1968 II, s. 467), som ændret ved Rådets forordning (EØF) nr. 2434/92 af 27. juli 1992 (EFT L 245, s. 1, herefter »forordning nr. 1612/68«) og Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2004/38/EF af 29. april 2004 om unionsborgeres og deres familiemedlemmers ret til at færdes og opholde sig frit på medlemsstaternes område, om ændring af forordning nr. 1612/68/EØF og om ophævelse af direktiv 64/221/EØF, 68/360/EØF, 72/194/EØF, 73/148/EØF,

75/34/EØF, 75/35/EØF, 90/364/EØF, 90/365/EØF og 93/96/EØF (EUT L 158, s. 77, og berigtigelser i EUT 2004 L 229, s. 35, EUT 2005 L 197, s. 34, samt EUT 2007 L 204, s. 28).

2 Anmodningen er blevet fremsat i forbindelse med en tvist mellem Maria Teixeira på den ene side og London Borough of Lambeth (bykommunen Lambeth i London) og Secretary of State for the Home Department på den anden side i anledning af kommunens afslag på Maria Teixeiras ansøgning om bolighjælp.

Retsforskrifter

Unionens forskrifter

3 Femte betragtning til forordning nr. 1612/68 har følgende ordlyd:

»Retten til fri bevægelighed forudsætter, for at den objektivt set kan udøves i frihed og værdighed, at der sikres ligestilling, faktisk som retlig, i alt, der vedrører den egentlige udførelse af lønnet beskæftigelse og adgang til bolig; alle hindringer, der står i vejen for arbejdskraftens bevægelighed, skal endvidere fjernes, især med henblik på at arbejdstageren kan samles med sin familie i modtagerlandet og betingelserne for denne families integration i modtagerlandets miljø.«

4 Artikel 10 i forordning nr. 1612/68 bestemte:

»1. Følgende personer har uanset nationalitet ret til at tage bopæl hos en arbejdstager, der er statsborger i en medlemsstat og er beskæftiget på en anden medlemsstats område:

a) hans ægtefælle og deres efterkommere i lige linje, der er under 21 år eller forsørges af ham

b) arbejdstagerens og hans ægtefælles slægtninge i opstigende linje, når disse forsørges af ham.

2. Medlemsstaterne skal lette tilflytningen for familiemedlemmer, som ikke er nævnt i stk. 1, men som forsørges af eller i hjemlandet er optaget i den nævne arbejdstagers husstand.

3. Det er en forudsætning for anvendelsen af stk. 1 og stk. 2, at arbejdstageren for sin familie råder over en bolig, der svarer til de krav, der anses for normale for indenlandske arbejdstagere i det område, hvor han er beskæftiget; denne bestemmelse må ikke medføre forskelsbehandling mellem indenlandske arbejdstagere og arbejdstagere fra andre medlemsstater.«

5 Artikel 11 i forordning nr. 1612/68 bestemte:

»I tilfælde, hvor en statsborger i en medlemsstat har lønnet beskæftigelse eller selvstændig virksomhed på en anden medlemsstats område, har ægtefællen og børn,

der er under 21 år eller forsørges af ham, ret til at udøve enhver lønnet beskæftigelse på hele denne medlemsstats område, selv om de ikke har statsborgerret i en medlemsstat.«

6 Artikel 10 og 11 i forordning nr. 1612/68 blev ophævet med virkning fra den 30. april 2006 i medfør af artikel 38, stk. 1, i direktiv 2004/38.

7 Artikel 12 i forordning nr. 1612/68, som ikke er blandt de bestemmelser, der blev ophævet med direktiv 2004/38, bestemmer:

»Såfremt en statsborger i en medlemsstat er eller har været beskæftiget på en anden medlemsstats område, har hans børn, hvis de er bosat på denne medlemsstats område, adgang til almindelig undervisning, lærlingeuddannelse og faglig uddannelse på samme vilkår som statsborgere i denne stat.

Medlemsstaterne skal fremme bestræbelser, der gør det muligt for disse børn på de bedst mulige vilkår at følge undervisningen.«

8 Betragtning 3 og 16 til direktiv 2004/38 har følgende ordlyd:

»(3) Unionsborgerskab bør være udgangspunktet for medlemsstaternes statsborgere, når de udøver deres ret til fri bevægelighed og ophold. Det er derfor nødvendigt at kodificere og foretage en gennemgang af eksisterende fællesskabsinstrumenter, der omhandler arbejdstagere, selvstændige erhvervsdri-

vende samt studerende og andre ikke-erhvervsaktive personer, med henblik på at forenkle og styrke unionsborgernes ret til fri bevægelighed og ophold.

[…]

(16) Så længe personer med opholdsret ikke er en urimelig byrde for værtsmedlemsstatens sociale system, bør de ikke udsendes, og udsendelse bør derfor ikke være en automatisk følge af, at vedkommende benytter det sociale system. Værtsmedlemsstaten bør undersøge, om der er tale om midlertidige vanskeligheder, og tage hensyn til opholdets varighed, unionsborgerens personlige forhold og størrelsen af den ydede støtte for at fastslå, om vedkommende er blevet en urimelig byrde for dens sociale system, så der må træffes foranstaltninger til udsendelse. Der bør under ingen omstændigheder træffes udsendelsesforanstaltninger vedrørende arbejdstagere, selvstændige erhvervsdrivende eller arbejdssøgende, således som disse er defineret af Domstolen, medmindre det sker af hensyn til den offentlige orden eller sikkerhed.«

9 Artikel 7 i direktiv 2004/38 regulerer retten til ophold i mere end tre måneder for unionsborgere i en medlemsstat, hvor de ikke er statsborgere. Artikel 7, stk. 1, bestemmer som følger:

»Enhver unionsborger har ret til at opholde sig på en anden medlemsstats område i mere end tre måneder, hvis den pågældende:

a) er arbejdstager eller selvstændig erhvervsdrivende i værtsmedlemsstaten, eller

b) råder over tilstrækkelige midler til sig selv og sine familiemedlemmer, således at opholdet ikke bliver en byrde for værtsmedlemsstatens sociale system, og er omfattet af en sygeforsikring, der dækker samtlige risici i værtsmedlemsstaten, eller

c) — er indskrevet ved en privat eller offentlig institution, der er godkendt eller som finansieres af værtsmedlemsstaten i medfør af dennes lovgivning eller administrative praksis, med henblik på dér som hovedaktivitet at følge en uddannelse, herunder en erhvervsuddannelse, og

— er omfattet af en sygeforsikring, der dækker samtlige risici i værtsmedlemsstaten, og ved en erklæring eller på anden tilsvarende måde, efter den pågældende persons eget valg godtgør over for den relevante nationale myndighed, at vedkommende råder over tilstrækkelige midler til sig selv og sine familiemedlemmer, således at opholdet ikke bliver en byrde for værtsmedlemsstatens sociale system, eller

d) er et familiemedlem, der ledsager eller slutter sig til en unionsborger, der opfylder betingelserne i litra a), b) eller c).«

10 Artikel 12 i direktiv 2004/38 med overskriften »Bevarelse af familiemedlemmers ret til ophold i tilfælde af unionsborgerens død eller udrejse« bestemmer i stk. 3:

»Hvis en unionsborger udrejser fra værtsmedlemsstaten eller afgår ved døden, bevarer unionsborgerens børn eller den person, som har den faktiske forældremyndighed,

uanset nationalitet, retten til ophold, hvis børnene opholder sig i værtsmedlemsstaten og er tilmeldt en uddannelsesinstitution, indtil de har afsluttet deres studier.«

11 Det nævnte direktivs artikel 16 bestemmer, at unionsborgere, der lovligt har haft ophold fem år i træk i værtsmedlemsstaten, har ret til tidsubegrænset ophold på dens område.

12 Artikel 24, stk. 1, i direktiv 2004/38 bestemmer bl.a., at EF-traktatens bestemmelser anvendes uden forskelsbehandling på alle unionsborgere, der i henhold til dette direktiv opholder sig i værtsmedlemsstaten, og på værtsmedlemsstatens egne statsborgere.

13 Ifølge artikel 40, stk. 1, første afsnit, i direktiv 2004/38 skulle medlemsstaterne sætte de nødvendige love og administrative bestemmelser i kraft for at efterkomme dette direktiv inden den 30. april 2006.

Nationale bestemmelser

14 Bestemmelserne i direktiv 2004/38 er blevet gennemført i Det Forenede Kongeriges retsorden ved bekendtgørelse af 2006 om indvandring (Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde) (Immigration (European Economic Area) Regulations 2006).

15 Hvad angår bolighjælp indeholder lov af 1996 om boliger (Housing Act 1996) i section VII bestemmelser om bolighjælp til berettigede personer, som er hjemløse, og som opfylder visse betingelser.

16 De nærmere regler vedrørende denne hjælp er beskrevet i bekendtgørelse af 2006 om tildeling af en bolig og om hjemløshed (betingelser for tildeling) (England) (Allocation of Housing and Homelessness (Eligibility) (England) Regulations 2006).

17 Det fremgår af forelæggelsesafgørelsen, at en ansøger for at have ret til bolighjælp i medfør af regulation 6 i sidstnævnte bekendtgørelse vedrørende personer, som kommer fra udlandet, og som ikke er underkastet indvandringskontrol, både skal have opholdsret og bopæl i Det Forenede Kongerige.

18 Herved har foruden britiske statsborgere bl.a. statsborgere i medlemsstater, som i henhold til EU-retten udøver en ret til indrejse og ophold i Det Forenede Kongerige, ret til at opholde sig i Det Forenede Kongerige i en længere periode.

19 Det fremgår af de relevante nationale bestemmelser, at Maria Teixeiras ret til bolighjælp afhænger af, om hun har opholdsret i Det Forenede Kongerige i medfør af EU-retten.

Tvisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

20 Maria Teixeira, som er portugisisk statsborger, ankom til Det Forenede Kongerige i 1989 med sin mand, som ligeledes er portugisisk statsborger, og som har arbejdet i denne medlemsstat i perioden 1989-1991. Deres datter, Patricia, er født dér den 2. juni 1991. Maria Teixeira og hendes mand blev senere skilt, men de forblev begge i Det Forenede Kongerige.

21 Siden 1991 har Maria Teixeira med mellemrum haft arbejde i Det Forenede Kongerige. Maria Teixeira var ikke arbejdstager på det tidspunkt, hvor Patricia begyndte sin skolegang i Det Forenede Kongerige, men hun har arbejdet i forskellige perioder, i løbet af hvilke Patricia gik i skole. Sidst hun var beskæftiget i Det Forenede Kongerige var i begyndelsen af 2005.

22 Den 13. juni 2006 traf en domstol afgørelse om, at Patricia skulle bo hos sin fader, men at hun kunne have lige så meget kontakt med sin moder, som hun måtte ønske. I november 2006 blev Patricia optaget på et kursus i barnepleje ved Vauxhall Learning Centre i Lambeth. I marts 2007 flyttede Patricia ind hos sin moder.

23 Den 11. april 2007 ansøgte Maria Teixeira om bistand til at finde en bolig for hjemløse i henhold til section VII i boligloven af 1996. Som grundlag for sin opholdsret i Det Forenede Kongerige henviste hun navnlig til artikel 12 i forordning nr. 1612/68, som fortolket af Domstolen i dom af 17. september 2002, Baumbast og R (sag C-413/99, Sml. I, s. 7091).

24 Den kompetente embedsmand ved London Borough of Lambeth fandt, at Maria Teixeira ikke havde ret til bolighjælp, og gav derfor afslag på sidstnævntes ansøgning.

25 Maria Teixeira ankede denne afgørelse til den embedsmand, som træffer afgørelse i ankesager, og som stadfæstede den oprindelige afgørelse, idet han fandt, at artikel 12 i forordning nr. 1612/68 var blevet ændret ved direktiv 2004/38, og at Maria Teixeira, henset til at hun ikke kunne forsørge sig selv, ikke kunne påberåbe sig en opholdsret på grundlag af denne bestemmelse.

26 Maria Teixeira anlagde sag til prøvelse af denne afgørelse ved County Court.

27 For denne domstol anerkendte Maria Teixeira, at hun ikke havde opholdsret i medfør af artikel 7, stk. 1, i direktiv 2004/38, at hun ikke opfyldte betingelserne i dette direktivs artikel 7, stk. 3, for at kunne anses for at have bevaret sin status som arbejdstager, og at hun ikke havde ret til tidsubegrænset ophold i medfør af dette direktivs artikel 16.

28 Hun anførte, at det eneste, der kunne begrunde hendes ret til at påberåbe sig en opholdsret i Det Forenede Kongerige, var den omstændighed, at hendes datter var under uddannelse dér og havde en selvstændig opholdsret i medfør af artikel 12 i forordning nr. 1612/68, som fortolket af Domstolen i dommen i sagen Baumbast og R, og at hun siden marts 2007 havde haft den faktiske forældremyndighed over sin datter.

29 Da County Court ved dom af 16. november 2007 ikke gav hende medhold, appellerede Maria Teixeira denne afgørelse til den forelæggende ret.

30 For denne ret har Maria Teixeira bl.a. gjort gældende, at hendes datter har en selvstændig opholdsret i Det Forenede Kongerige i medfør af artikel 12 i forordning nr. 1612/68, at hun også selv har en opholdsret i denne medlemsstat, idet hun har den faktiske forældremyndighed over sin datter, og at der ikke består noget krav om, at et barn, eller den person, som har forældremyndigheden, er i stand til at forsørge sig selv for at kunne påberåbe sig en opholdsret i medfør af nævnte artikel 12.

31 De sagsøgte i hovedsagen har gjort gældende, at direktiv 2004/38 fremover definerer de betingelser, som regulerer retten til ophold i medlemsstaterne for unionsborgere og medlemmer af deres familie, således at udøvelsen af enhver form for opholdsret, også selv om den følger af artikel 12 i forordning nr. 1612/68, forudsætter, at de pågældende

personer opfylder de betingelser for ophold, som er fastsat i dette direktiv. Eftersom Maria Teixeira selv har erkendt, at hun ikke opfylder de betingelser, som nævnte direktivs artikel 7 og 16 fastsætter for tildeling af opholdsret, har London Borough of Lambeth med rette konkluderet, at hun ikke havde erhvervet en sådan ret og derfor ikke var berettiget til bolighjælp.

32 Subsidiært har de sagsøgte i hovedsagen gjort gældende, at dersom Maria Teixeira kan udlede en opholdsret på grundlag af artikel 12 i forordning nr. 1612/68, selv om hun ikke opfylder betingelserne i direktiv 2004/38, forudsætter en sådan ret, at sagsøgeren i hovedsagen er i stand til at forsørge sig selv, hvilket ikke er tilfældet. Desuden udløber den opholdsret, som tildeles den forælder, som har den faktiske forældremyndighed over barnet, på det tidspunkt, hvor dette fylder 18 år. Da Maria Teixeira ikke havde status som arbejdstager, da hendes datter påbegyndte sin uddannelse, og da hun senere kun har arbejdet i kortere perioder, kan hun ikke med rette påberåbe sig en opholdsret alene under henvisning til, at hendes datter er under uddannelse.

33 Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division), som allerede havde forelagt Domstolen et præjudicielt spørgsmål i den sag, som har givet anledning til dommen af dags dato, Ibrahim og Secretary of State for the Home Department (sag C-310/08, Sml. I, s. 1065), som vedrører opholdsretten for en forælder, der ikke er unionsborger, men hvis børn, som er danske statsborgere, er under uddannelse i Det Forenede Kongerige, har ligeledes besluttet at udsætte afgørelsen i hovedsagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»I en situation, hvor

— en unionsborger er rejst til Det Forenede Kongerige, og hvor denne unionsborger

— i visse perioder var arbejdstager i Det Forenede Kongerige

— er ophørt med at være arbejdstager, men ikke har forladt Det Forenede Kongerige

— ikke har bibeholdt sin arbejdstagerstatus og ikke har opholdsret i henhold til artikel 7 i […] direktiv 2004/38/EF og ikke har ret til tidsubegrænset ophold i henhold til samme direktivs artikel 16, og hvor

— unionsborgerens barn har påbegyndt en uddannelse i Det Forenede Kongerige på et tidspunkt, hvor unionsborgeren ikke var arbejdstager, men hvor barnet fortsat var under uddannelse i Det Forenede Kongerige i perioder, hvor unionsborgeren var i beskæftigelse i Det Forenede Kongerige, og hvor

— unionsborgeren er hovedforsørger for sit barn, og

— unionsborgeren og hendes barn ikke er selvforsørgende:

1) har unionsborgeren kun opholdsret i Det Forenede Kongerige, såfremt hun opfylder betingelserne i […] direktiv 2004/38?

eller

2) a) har unionsborgeren også opholdsret i medfør af artikel 12 i forordning […] nr. 1612/68 […], som fortolket af Domstolen, uden at det er nødvendigt, at hun opfylder betingelserne i […] direktiv 2004/38?

og

b) i bekræftende fald, er det ligeledes en betingelse, at hun råder over tilstrækkelige midler, således at hun ikke bliver en byrde for værtsmedlemsstatens sociale system i løbet af den periode, hvor hun har opholdsret, og at hun er omfattet af en sygeforsikring, der dækker samtlige risici i værtsmedlemsstaten?

c) i bekræftende fald, skal barnet have påbegyndt sin uddannelse på et tidspunkt, hvor unionsborgeren var arbejdstager, for at have opholdsret i medfør af artikel 12 i […] forordning nr. 1612/68 […], som fortolket af Domstolen, eller er det tilstrækkeligt, at unionsborgeren har været arbejdstager på et tidspunkt, efter at barnet påbegyndte sin uddannelse?

d) ophører enhver form for opholdsret, som unionsborgeren måtte have qua sin status som hovedforsørger til et barn under uddannelse, når barnet fylder 18 år?

3) Såfremt spørgsmål 1 besvares bekræftende, forholder det sig da anderledes under omstændigheder som dem, der foreligger i denne sag, når barnet har påbegyndt sin uddannelse inden den dato, hvor […] direktiv 2004/38 skulle være gennemført af medlemsstaterne, men hvor moderen ikke blev hovedforsørger og ikke gjorde krav

på opholdsret under henvisning til, at hun var hovedforsørger til barnet, indtil marts 2007, dvs. efter den dato, hvor direktivet skulle være gennemført?«

Om de præjudicielle spørgsmål

Det første spørgsmål og det andet spørgsmål, litra a)

34 Med det første spørgsmål og med det andet spørgsmål, litra a), som behandles samlet, ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om — under omstændigheder som dem, der foreligger i hovedsagen — en statsborger i en medlemsstat, der har været beskæftiget på en anden medlemsstats område, hvor vedkommendes barn er under udannelse, som den forælder, der har den faktiske forældremyndighed over dette barn, alene på grundlag af artikel 12 i forordning nr. 1612/68 kan påberåbe sig en opholdsret i sidstnævnte medlemsstat, uden at vedkommende er forpligtet til at opfylde betingelserne fastsat i direktiv 2004/38, eller om vedkommende kun kan tildeles en opholdsret, dersom vedkommende opfylder nævnte betingelser.

35 Artikel 12 i forordning nr. 1612/68 tildeler børn af en statsborger i en medlemsstat, som er eller har været beskæftiget på en anden medlemsstats område, en ret til adgang til almindelig undervisning, lærlingeuddannelse og faglig uddannelse på samme vilkår som statsborgere i denne stat, hvis de er bosat på denne stats område.

36 I dommen i sagen Baumbast og R udtalte Domstolen, at der i forbindelse med retten til adgang til undervisning fastsat i artikel 12 i forordning nr. 1612/68 under visse betingelser består en opholdsret for et barn af en vandrende arbejdstager eller en

tidligere vandrende arbejdstager, når dette barn ønsker at fortsætte sine studier i værtsmedlemsstaten, samt en tilsvarende opholdsret for den forælder, som faktisk passer dette barn.

37 Domstolen har således for det første fastslået, at en unionsborgers børn, der har taget bopæl i en medlemsstat på et tidspunkt, hvor en af deres forældre udøvede sin opholdsret som vandrende arbejdstager i denne medlemsstat, har ret til at opholde sig i medlemsstaten for at gennemføre almindelig skolegang dér i henhold til artikel 12 i forordning nr. 1612/68. Den omstændighed, at børnenes forældre i mellemtiden er blevet skilt, og at den forælder, som udøvede en opholdsret som vandrende arbejdstager, ikke længere er beskæftiget i værtsmedlemsstaten, er herved uden betydning (jf. i denne retning dommen i sagen Baumbast og R, præmis 63).

38 For det andet har Domstolen også fastslået, at når børnene i medfør af artikel 12 i forordning nr. 1612/68 har ret til at fortsætte deres skolegang i værtsmedlemsstaten, mens forældrene, som har forældremyndigheden over dem, risikerer at miste deres ret til ophold, er det klart, at såfremt disse forældre nægtes adgang til at forblive i værtsmedlemsstaten, mens deres børn går i skole, vil dette kunne fratage børnene en ret, som de er tillagt af EU-lovgiver (jf. i denne retning dommen i sagen Baumbast og R, præmis 71).

39 Efter i præmis 72 i dommen i sagen Baumbast og R at have anført, at forordning nr. 1612/68 må fortolkes på baggrund af kravet om respekt for familielivet ifølge artikel 8 i den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, undertegnet i Rom den 4. november 1950, fastslog Domstolen i samme doms præmis 73, at den ret, som artikel 12 i forordning nr. 1612/68 tildeler en vandrende arbejdstagers barn til på de bedst mulige vilkår at gennemføre sin skolegang i værtsmedlemsstaten, nødvendigvis indebærer, at barnet har ret til at være ledsaget af den person, der faktisk passer det, og følgelig, at denne person er i stand til at bo sammen med barnet i den nævnte medlemsstat under barnets uddannelse.

40 Det fremgår af forelæggelsesafgørelsen, at den nationale ret ønsker oplyst, om de rettigheder, som således tildeles barnet og den forælder, som har den faktiske forældremyndighed over det, kun er baseret på artikel 12 i forordning nr. 1612/68 eller på en samlet anvendelse af samme forordnings artikel 10 og 12.

41 I sidstnævnte tilfælde, henset til at nævnte artikel 10 blev ophævet og erstattet med de bestemmelser, som er fastsat i direktiv 2004/38, ønsker den forelæggende ret oplyst, om den fortolkning, som er blevet anlagt i dommen i sagen Baumbast og R, stadig finder anvendelse efter ikrafttrædelsen af direktiv 2004/38, og om opholdsretten for den person, der har den faktiske forældremyndighed over barnet, fremover ikke er underlagt de betingelser for udøvelse af opholdsretten, som er fastsat i dette direktiv.

42 Hvad angår en person som sagsøgeren i hovedsagen, der er ophørt med at arbejde, og som ikke har bevaret sin status som arbejdstager, følger disse betingelser af artikel 7, stk. 1, litra b), i direktiv 2004/38, hvorefter en statsborger i en medlemsstat har ret til at opholde sig på en anden medlemsstats område i mere end tre måneder uden at udøve beskæftigelse, hvis vedkommende råder over tilstrækkelige midler til sig selv og sine familiemedlemmer og er omfattet af en sygeforsikring, der dækker samtlige risici i værtsmedlemsstaten.

43 Det må herved undersøges, om — som Maria Teixeira, den portugisiske regering, Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber og EFTA-Tilsynsmyndigheden har anført — artikel 12 i forordning nr. 1612/68 selv efter ikrafttrædelsen af direktiv 2004/38 anerkender en opholdsret for en person, som i værtsmedlemsstaten har den faktiske forældremyndighed over et barn af en vandrende arbejdstager, som er under uddannelse på denne medlemsstats område.

44 For det første gælder vandrende arbejdstageres børns ret til ligebehandling med hensyn til adgang til undervisning i medfør af artikel 12 i forordning nr. 1612/68 kun for børn, som er bosat i den medlemsstat, hvor en af dets forældre er eller har været beskæftiget.

45 Adgangen til undervisning afhænger således af barnets forudgående bosættelse i værtsmedlemsstaten. Børn, som har taget bopæl i værtsmedlemsstaten i deres egenskab af familiemedlemmer til en vandrende arbejdstager, kan — således som generaladvokaten har anført i punkt 39 i forslaget til afgørelse — ligesom et barn af en vandrende arbejdstager, der som Maria Teixeiras datter i hovedsagen siden sin fødsel har boet i den medlemsstat, hvor dets fader eller moder er eller har været beskæftiget, påberåbe sig en ret til adgang til undervisning i denne stat.

46 I modsætning til hvad London Borough of Lambeth, Det Forenede Kongeriges regering og den danske regering har gjort gældende, anerkender artikel 12 i forordning nr. 1612/68, som fortolket af Domstolen i dommen i sagen Baumbast og R, i forbindelse med barnets ret til adgang til undervisning en selvstændig opholdsret. Navnlig var udøvelsen af retten til adgang til undervisning ikke betinget af, at barnet bevarer sin særlige opholdsret i henhold til nævnte forordnings artikel 10, stk. 1, litra a), under hele uddannelsesforløbet, da denne bestemmelse stadig var gældende.

47 I præmis 21-24 i dom af 4. maj 1995, Gaal (sag C-7/94, Sml. I, s. 1031), afviste Domstolen en argumentation, hvorefter der bestod en nær forbindelse mellem på den ene side artikel 10 og 11 i forordning nr. 1612/68 og på den anden side samme forordnings artikel 12, således at sidstnævnte bestemmelse kun tillægger børn, der opfylder betingelserne i artikel 10 og 11, en ret til ligebehandling med hensyn til adgangen til undervisning i værtsmedlemsstaten. I præmis 23 i Gaal-dommen har Domstolen udtrykkeligt anført, at artikel 12 ikke indeholder nogen henvisning til nævnte artikel 10 og 11.

48 Det ville således være i modstrid med den sammenhæng, som artikel 12 i forordning nr. 1612/68 indgår i, og de mål, der søges nået med bestemmelsen, at gøre udøvelsen af retten til adgang til uddannelse betinget af, at barnet har en særskilt opholdsret i medfør af andre bestemmelser i samme forordning (jf. i denne retning Gaal-dommen, præmis 25).

49 Det følger heraf, at så snart barnet har erhvervet den ret til adgang til undervisning, som det har i medfør af nævnte forordnings artikel 12 på grund af dets bosættelse i den medlemsstat, hvor en af dets forældre er eller har været beskæftiget, bevarer barnet denne ret, og den kan ikke anfægtes under henvisning til en manglende opfyldelse af de betingelser, der var fastsat i samme forordnings artikel 10.

50 For det andet afhænger børnenes ret til ligebehandling med hensyn til adgang til undervisning ikke af, om deres fader eller moder bevarer deres status som vandrende arbejdstager i værtsmedlemsstaten. Som det fremgår af selve ordlyden af nævnte artikel 12, er denne ret ikke er begrænset til børn af vandrende arbejdstagere men gælder også for børn af tidligere vandrende arbejdstagere.

51 Domstolen har endvidere i præmis 69 i dommen i sagen Baumbast og R udtrykkeligt fastslået, at artikel 12 i forordning nr. 1612/68 især har til formål at sikre, at børn af en arbejdstager, der er statsborger i en medlemsstat, selv om arbejdstageren ikke længere har lønnet beskæftigelse i værtsmedlemsstaten, kan påbegynde og i givet fald afslutte deres skolegang i sidstnævnte stat.

52 Det følger af fast retspraksis, at artikel 12 i forordning nr. 1612/68 kun kræver, at barnet har boet med en eller begge forældre i en medlemsstat, og i hvert fald én af forældrene var bosat dér som arbejdstager (dom af 21.6.1988, sag 197/86, Brown, Sml. s. 3205, præmis 30, og Gaal-dommen, præmis 27).

53 Artikel 12 i forordning nr. 1612/68 skal således anvendes selvstændigt i forhold til de bestemmelser i EU-retten, som udtrykkeligt regulerer betingelserne for udøvelse af retten til ophold i en anden medlemsstat.

54 En sådan selvstændighed for artikel 12 i forordning nr. 1612/68 i forhold til samme forordnings artikel 10, som nu er ophævet, har udgjort grundlaget for Domstolens praksis nævnt i denne doms præmis 37-39 og kan ikke drages i tvivl på grund af ikrafttrædelsen af direktiv 2004/38.

55 London Borough of Lambeth, Det Forenede Kongeriges regering og den danske regering har gjort gældende, at direktiv 2004/38 siden dets ikrafttræden udgør det eneste grundlag for de betingelser, som regulerer udøvelse af opholdsretten i medlemsstaterne for unionsborgere og medlemmer af deres familie, og at der som følge heraf ikke længere kan udledes en opholdsret af artikel 12 i forordning nr. 1612/68.

56 Der er herved intet, der giver anledning til at antage, at EU-lovgiver med vedtagelsen af direktiv 2004/38 har tilsigtet at ændre rækkevidden af nævnte artikel 12, som den blev fortolket af Domstolen, for at begrænse artiklens fremtidige normative indhold til kun at omfatte en ret til adgang til uddannelse.

57 Det bør herved understreges, at i modsætning til, hvad der er tilfældet med artikel 10 og 11 i forordning nr. 1612/68, har direktiv 2004/38 ikke ophævet eller ændret denne forordnings artikel 12. EU-lovgiver har således ikke med denne bestemmelse tilsigtet at indføre begrænsninger for anvendelsesområdet for denne artikel 12, som fortolket i Domstolens praksis.

58 En sådan fortolkning bestyrkes af, at det fremgår af forarbejderne til direktiv 2004/38, at dette er blevet udarbejdet således, at det var i overensstemmelse med dommen i sagen Baumbast og R (KOM(2003) 199 endelig, s. 7).

59 Hvis artikel 12 i forordning nr. 1612/68 skulle fortolkes således, at den siden ikrafttrædelsen af direktiv 2004/38 begrænser sig til at give ret til ligebehandling hvad angår adgang til undervisning uden at foreskrive nogen ret til ophold til fordel for børn af vandrende arbejdstagere, ville den desuden være blevet overflødig efter ikrafttrædelsen af dette direktiv. Artikel 24, stk. 1, i direktiv 2004/38 bestemmer således, at traktatens bestemmelser anvendes uden forskelsbehandling på alle unionsborgere, der opholder sig i værtsmedlemsstaten, og på værtsmedlemsstatens egne statsborgere, og det er i denne forbindelse blevet fastslået, at adgangen til undervisning er omfattet af EU-rettens anvendelsesområde (jf. navnlig dom af 13.2.1985, sag 293/83, Gravier, Sml. s. 593, præmis 19 og 25).

60 Endelig bemærkes, at det følger af tredje betragtning til direktiv 2004/38, at dette direktiv navnlig har til formål at styrke unionsborgernes ret til fri bevægelighed og ophold (jf. i denne retning dom af 25.7.2008, sag C-127/08, Metock m.fl., Sml. I, s. 6241, præmis 59). Dersom anvendelsen af artikel 12 i forordning nr. 1612/68 — under omstændigheder som dem, der foreligger i hovedsagen — var underlagt et krav om opfyldelse af betingelserne fastsat i dette direktivs artikel 7, ville dette bevirke, at opholdsretten for børn af vandrende arbejdstagere i værtsmedlemsstaten med henblik på dér at påbegynde eller fortsætte studier og opholdsretten for den forælder, som har den faktiske forældremyndighed, ville blive underlagt betingelser, som er strengere end dem, som fandt anvendelse på dem inden ikrafttrædelsen af dette direktiv.

61 Det første spørgsmål og det andet spørgsmål, litra a), skal derfor besvares med, at en statsborger i en medlemsstat, der har været beskæftiget på en anden medlemsstats område, hvor vedkommendes barn er under uddannelse, under omstændigheder som dem, der foreligger i hovedsagen, i sin egenskab af forælder, der har den faktiske forældremyndighed over dette barn, kan påberåbe sig en opholdsret i værtsmedlems-

staten alene på grundlag af artikel 12 i forordning nr. 1612/68, uden at det er nødvendigt, at vedkommende opfylder betingelserne fastsat i direktiv 2004/38.

Det andet spørgsmål, litra b)

62 Med det andet spørgsmål, litra b), ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om den ret til ophold i værtsmedlemsstaten, som tilkommer den forælder, der har den faktiske forældremyndighed over et barn, som udøver sin ret til uddannelse i overensstemmelse med artikel 12 i forordning nr. 1612/68, er underlagt en betingelse om, at denne forælder råder over tilstrækkelige midler, således at vedkommende ikke bliver en byrde for denne medlemsstats sociale system i løbet af den periode, hvor vedkommende har ophold, og at vedkommende er omfattet af en sygeforsikring, der dækker samtlige risici i denne stat.

63 London Borough of Lambeth og Det Forenede Kongeriges regering samt den danske regering har anført, at forældres mulighed for at kunne påberåbe sig en opholdsret på grundlag af artikel 12 i forordning nr. 1612/68 kun anerkendtes i dommen i sagen Baumbast og R på grund af de særlige omstændigheder, som forelå i de to sager, der gav anledning til denne dom, og hvor betingelsen om, at unionsborgere skal råde over tilstrækkelige midler til sig selv og til deres familiemedlemmer, var opfyldt. Denne retspraksis kan følgelig ikke anvendes i situationer, hvor denne betingelse ikke er opfyldt.

64 Disse argumenter kan imidlertid ikke tiltrædes.

65 I den ene af de sager, som gav anledning til dommen i sagen Baumbast og R, rådede Baumbast, som var fader til de børn, hvis opholdsret i værtsmedlemsstaten i medfør af artikel 12 i forordning nr. 1612/68 sagen drejede sig om, ganske vist over ressourcer, som bevirkede, at han og hans familie ikke var afhængige af denne stats sociale system. Spørgsmålet om, hvorvidt Baumbast var i stand til at forsørge sig selv, berørtes imidlertid kun inden for rammerne af det tredje spørgsmål fra den forelæggende ret i

sagen vedrørende sidstnævnte i forbindelse med hans opholdsret, henset til artikel 18 EF og Rådets direktiv 90/364/EØF af 28. juni 1990 om opholdsret (EFT L 180, s. 26).

66 Derimod var Domstolens svar på de to første præjudicielle spørgsmål, som vedrørte opholdsretten for børnene og deres moder, som faktisk passede dem, ikke baseret på, hvorvidt de kunne forsørge sig selv, men på den omstændighed, at målsætningen med forordning nr. 1612/68, nemlig at gennemføre arbejdskraftens frie bevægelighed, kræver, at arbejdstagerens families integration i miljøet i værtsmedlemsstaten kan ske under de bedst mulige betingelser, og at såfremt forældrene, som passer dem, nægtes adgang til at forblive i værtsmedlemsstaten, mens deres børn går i skole, vil dette kunne fratage børnene en ret, som de er tillagt af EU-lovgiver (dommen i sagen Baumbast og R, præmis 50 og 71).

67 Under alle omstændigheder, for så vidt som Domstolen i præmis 74 i dommen i sagen Baumbast og R anførte, at når henses til den sammenhæng, forordning nr. 1612/68 indgår i, og de mål, der søges nået med forordningen, navnlig dens artikel 12, må den ikke fortolkes indskrænkende, og den må ikke fratages sin effektive virkning, kan det ikke på grundlag af denne dom hævdes, at den omhandlede tildeling af en opholdsret er underlagt et krav om økonomisk uafhængighed, idet Domstolen på ingen måde, ej heller implicit, har baseret sin argumentation på en sådan betingelse.

68 En fortolkning, hvorefter en opholdsret i værtsmedlemsstaten for børn, som er under uddannelse dér, og for den forælder, som har den faktiske forældremyndighed over disse børn, ikke er underlagt en betingelse om at råde over tilstrækkelige midler og en sygeforsikring, der dækker samtlige risici, bestyrkes af artikel 12, stk. 3, i direktiv 2004/38, som bestemmer, at hvis en unionsborger udrejser fra værtsmedlemsstaten eller afgår ved døden, bevarer unionsborgerens børn eller den person, som har den faktiske forældremyndighed, uanset nationalitet, retten til ophold, hvis børnene opholder sig i værtsmedlemsstaten og er tilmeldt en uddannelsesinstitution, indtil de har afsluttet deres studier.

69 Selv om denne bestemmelse ikke finder anvendelse på tvisten i hovedsagen, illustrerer den den særlige vægt, som direktiv 2004/38 tillægger situationen for børn, der studerer i værtmedlemsstaten, og forældre, som har forældremyndigheden.

70 Det andet spørgsmål, litra b), skal derfor besvares med, at den opholdsret i værtsmedlemsstaten, som tilkommer den forælder, der har den faktiske forældremyndighed over et barn, som udøver sin ret til uddannelse i overensstemmelse med artikel 12 i forordning nr. 1612/68, ikke er underlagt en betingelse om, at denne forælder råder over tilstrækkelige midler, således at vedkommende ikke bliver en byrde for denne medlemsstats sociale system i løbet af den periode, hvor vedkommende har ophold, og at vedkommende er omfattet af en sygeforsikring, der dækker samtlige risici i denne stat.

Det andet spørgsmål, litra c)

71 Med det andet spørgsmål, litra c), ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om den opholdsret i værtsmedlemsstaten, som tilkommer den forælder, der har den faktiske forældremyndighed over et barn af en vandrende arbejdstager, når dette barn er under uddannelse i denne stat, er underlagt en betingelse om, at en af barnets forældre på det tidspunkt, hvor barnet påbegyndte sin uddannelse, var beskæftiget som vandrende arbejdstager i nævnte medlemsstat.

72 Artikel 12 i forordning nr. 1612/68 finder efter sin ordlyd anvendelse på såvel børn, hvis forælder »er beskæftiget« på værtsmedlemsstatens område, som på børn, hvis forælder »har været beskæftiget« dér. Der er intet i denne artikel, som angiver, at dens anvendelsesområde er begrænset til situationer, hvor en af barnets forældre var vandrende arbejdstager præcis på det tidspunkt, hvor barnet påbegyndte sin uddannelse, eller at børn af tidligere vandrende arbejdstagere kun har en begrænset adgang til undervisning i værtsmedlemsstaten.

73 Som anført i denne doms præmis 50 afhænger børns ret til adgang til undervisning i medfør af nævnte artikel 12 ikke af, at den pågældende forælder bevarer sin status som vandrende arbejdstager. Børn af tidligere vandrende arbejdstagere kan således påberåbe sig de rettigheder, som følger af artikel 12, på linje med børn af unionsborgere, som er vandrende arbejdstagere.

74 Henset til den retspraksis, der er nævnt i denne doms præmis 37, er det tilstrækkeligt, at det barn, som er under uddannelse i værtmedlemsstaten, har taget bopæl i sidstnævnte på et tidspunkt, hvor en af dets forældre udøvede sin opholdsret som vandrende arbejdstager i nævnte stat. Barnets ret til med henblik på uddannelse at opholde sig i denne stat i overensstemmelse med artikel 12 i forordning nr. 1612/68 og den heraf følgende opholdsret for den forælder, der har den faktiske forældremyndighed over barnet, kan således ikke underlægges en betingelse om, at en af barnets forældre på det tidspunkt, hvor barnet påbegyndte sin uddannelse, var beskæftiget som vandrende arbejdstager i værtsmedlemsstaten.

75 Det andet spørgsmål, litra c), skal derfor besvares med, at den opholdsret i værtsmedlemsstaten, som tilkommer den forælder, der har den faktiske forældremyndighed over et barn af en vandrende arbejdstager, når dette barn er under uddannelse i denne stat, ikke er underlagt en betingelse om, at en af barnets forældre på det tidspunkt, hvor barnet påbegyndte sin uddannelse, var beskæftiget som vandrende arbejdstager i nævnte medlemsstat.

Det andet spørgsmål, litra d)

76 Med det andet spørgsmål, litra d), ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om den opholdsret i værtsmedlemsstaten, som tilkommer den forælder, der har den faktiske forældremyndighed over et barn af en vandrende arbejdstager, når dette barn er under uddannelse i denne stat, ophører, når barnet bliver myndigt.

77 Det fremgår af de for Domstolen fremlagte sagsakter, at baggrunden for spørgsmålet om betydningen af barnets myndighed for den opholdsret, som tilkommer barnets forælder som den person, der har den faktiske forældremyndighed, er, at Maria Teixeiras datter var 15 år på tidspunktet for indgivelse af ansøgningen om bolighjælp og i mellemtiden er fyldt 18 år og dermed blevet myndig i henhold til den gældende lovgivning i Det Forenede Kongerige. Dette spørgsmål må undersøges i lyset af artikel 12 i forordning nr. 1612/68, idet det er på grundlag af denne bestemmelse — som det fremgår af besvarelsen af det første spørgsmål og det andet spørgsmål, litra a) — at en person, der befinder sig i en situation som den, Maria Teixeira befinder sig i, kan tildeles en opholdsret.

78 Det bemærkes for det første, at den omstændighed, at et barn når myndighedsalderen, ikke har nogen direkte betydning for de rettigheder, som barnet har i medfør af artikel 12 i forordning nr. 1612/68, som fortolket af Domstolen.

79 Både retten til adgang til uddannelse, der er hjemlet i artikel 12 i forordning nr. 1612/68, og den tilhørende opholdsret for barnet gælder således ifølge meningen og formålet hermed, indtil barnet har afsluttet sin uddannelse.

80 For så vidt som det følger af fast retspraksis, at anvendelsesområdet for artikel 12 i forordning nr. 1612/68 også omfatter universitetsstudier (jf. navnlig dom af 15.3.1989, forenede sager 389/87 og 390/87, Echternach og Moritz, Sml. s. 723, præmis 29 og 30, og Gaal-dommen, præmis 24), vil det tidspunkt, hvor barnet afslutter sine studier, kunne ligge efter det tidspunkt, hvor barnet når myndighedsalderen.

81 I Gaal-dommen udtalte Domstolen sig om, hvorvidt begrebet »børn« i den forstand, hvori det er anvendt i artikel 12 i forordning nr. 1612/68, er begrænset til børn, som ikke er fyldt 21 år, eller som forsørges af den vandrende arbejdstager, med henblik på at afgøre, om den ret til ligebehandling, der fremgår af denne bestemmelse, sammen med en uddannelsesstøtte kunne påberåbes af en sådan arbejdstagers barn, der var fyldt 21 år, eller som ikke længere forsørgedes af sidstnævnte.

82 Efter i præmis 24 i Gaal-dommen at have anført, at det følger af det i artikel 12 i forordning nr. 1612/68 fastlagte princip om ligebehandling, at et barn af en vandrende arbejdstager skal have adgang til at fuldføre sine studier, fastslog Domstolen i samme doms præmis 25, at artikel 12 omfatter den økonomiske støtte, som kan ydes til studerende, der allerede er kommet langt i deres studier, selv om de er fyldt 21 år og ikke længere forsørges af deres forældre.

83 At underkaste anvendelsen af nævnte artikel 12 en aldersbegrænsning eller en forsørgelsesbetingelse ville således ifølge denne retspraksis ikke alene stride mod denne bestemmelses ordlyd, men også mod bestemmelsens ånd (Gaal-dommen, præmis 25).

84 Det må dernæst undersøges, om den omstændighed, at det er blevet anerkendt, at de af barnets rettigheder, som følger af artikel 12 i forordning nr. 1612/68, består uden nogen aldersbetingelse også for myndige børn, som ikke længere forsørges af den vandrende arbejdstager, gør det muligt for den forælder, som drager omsorg for det myndige barn, at opholde sig med dette i værtsmedlemsstaten, indtil studierne er afsluttet.

85 I præmis 73 i dommen i sagen Baumbast og R fastslog Domstolen, at der ville blive gjort indgreb i den ret, som en vandrende arbejdstagers barn har til på de bedst mulige vilkår at gennemføre sin skolegang i værtsmedlemsstaten, hvis den forælder, der faktisk passer barnet, ikke var i stand til at bo sammen med barnet i den nævnte medlemsstat under barnets uddannelse.

86 Selv om et barn, som når myndighedsalderen, i princippet må formodes at være i stand til at forsørge sig selv, kan opholdsretten for den forælder, som har forældremyndigheden over et barn, som udøver sin ret til at studere i værtsmedlemsstaten, ikke desto mindre udstrækkes til at gælde ud over myndighedsalderen, når barnet fortsat har

behov for denne forælders tilstedeværelse og omsorg for at kunne fortsætte og afslutte sin uddannelse. Det tilkommer den forelæggende ret at vurdere, om dette reelt er tilfældet i hovedsagen.

87 Det andet spørgsmål, litra d), skal derfor besvares med, at den opholdsret i værtsmedlemsstaten, som tilkommer den forælder, der har den faktiske forældremyndighed over et barn af en vandrende arbejdstager, når dette barn er under uddannelse i denne stat, ophører, når barnet bliver myndigt, medmindre barnet fortsat har behov for denne forælders tilstedeværelse og omsorg for at kunne fortsætte og afslutte sin uddannelse.

Det tredje spørgsmål

88 Dette spørgsmål er alene blevet stillet af den forelæggende ret i tilfælde af, at det første spørgsmål blev besvaret bekræftende, dvs. i tilfælde af, at en person, som befinder sig i den situation, som Maria Teixeira befinder sig i, kun ville kunne påberåbe sig en opholdsret i medfør af direktiv 2004/38.

89 Henset til besvarelsen af det første spørgsmål og det andet spørgsmål, litra a), er det ufornødent at besvare det tredje spørgsmål.

Sagens omkostninger

90 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens

omkostninger. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Store Afdeling) for ret:

1) **En statsborger i en medlemsstat, der har været beskæftiget på en anden medlemsstats område, hvor vedkommendes barn er under uddannelse, kan under omstændigheder som dem, der foreligger i hovedsagen, i sin egenskab af forælder, der har den faktiske forældremyndighed over dette barn, påberåbe sig en opholdsret i værtsmedlemsstaten alene på grundlag af artikel 12 i Rådets forordning nr. 1612/68/EØF af 15. oktober 1968 om arbejdskraftens frie bevægelighed inden for Fællesskabet, som ændret ved Rådets forordning (EØF) nr. 2434/92 af 27. juli 1992, uden at det er nødvendigt, at vedkommende opfylder betingelserne fastsat i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2004/38/EF af 29. april 2004 om unionsborgeres og deres familiemedlemmers ret til at færdes og opholde sig frit på medlemsstaternes område, om ændring af forordning nr. 1612/68/EØF og om ophævelse af direktiv 64/221/EØF, 68/360/EØF, 72/194/EØF, 73/148/EØF, 75/34/EØF, 75/35/EØF, 90/364/EØF, 90/365/EØF og 93/96/EØF.**

2) **Den opholdsret i værtsmedlemsstaten, som tilkommer den forælder, der har den faktiske forældremyndighed over et barn, som udøver sin ret til uddannelse i overensstemmelse med artikel 12 i forordning nr. 1612/68, er ikke underlagt en betingelse om, at denne forælder råder over tilstrækkelige midler, således at vedkommende ikke bliver en byrde for denne medlemsstats sociale system i løbet af den periode, hvor vedkommende har ophold, og at vedkommende er omfattet af en sygeforsikring, der dækker samtlige risici i denne stat.**

3) **Den opholdsret i værtsmedlemsstaten, som tilkommer den forælder, der har den faktiske forældremyndighed over et barn af en vandrende arbejdstager,**

når dette barn er under uddannelse i denne stat, er ikke underlagt en betingelse om, at en af barnets forældre på det tidspunkt, hvor barnet påbegyndte sin uddannelse, var beskæftiget som vandrende arbejdstager i nævnte medlemsstat.

4) Den opholdsret i værtsmedlemsstaten, som tilkommer den forælder, der har den faktiske forældremyndighed over et barn af en vandrende arbejdstager, når dette barn er under uddannelse i denne stat, ophører, når barnet bliver myndigt, medmindre barnet fortsat har behov for denne forælders tilstedeværelse og omsorg for at kunne fortsætte og afslutte sin uddannelse.

Underskrifter